A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (kilencedik tanács)

2024. március 21.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – Fogyasztói hitelmegállapodás – 2008/48/EK Irányelv – A 3. cikk g) pontja, a 10. cikk (2) bekezdésének g) pontja és a 23. cikk – A hitel fogyasztó által viselt teljes költsége – A releváns költségek feltüntetésének hiánya – Szankció – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 3. cikk (1) bekezdése, a 4. cikk (2) bekezdése, a 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése – A 93/13/EGK irányelv melléklete 1. pontjának o) alpontja – Hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások – Olyan feltételek, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a hitel havi törlesztőrészleteinek további költségek megfizetése ellenében történő elhalasztását vagy átütemezését”

A C-714/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sofiyski rayonen sad (szófiai kerületi bíróság, Bulgária) a Bírósághoz 2022. november 22-én érkezett, 2022. november 21-i határozatával terjesztett elő az

S. R. G.

és

a **Profi Credit Bulgaria EOOD**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (kilencedik tanács),

tagjai: O. Spinean-Matei tanácselnök (előadó), S. Rodin és L. S. Rossi bírák,

főtanácsnok: J. Richard de la Tour,

hivatalvezető: R. Stefanova-Kamisheva tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2023. november 15-i tárgyalásra,

* Az eljárás nyelve: bolgár.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Profi Credit Bulgaria EOOD képviseletében H. Hinov, M. Voynova advokati és K. Vonidova-Milcheva,

– az Európai Bizottság képviseletében N. Nikolova, I. Rubene és N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás: 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 3. cikke (1) bekezdésének, 4. cikke (1) és (2) bekezdésének, 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, a 93/13 irányelv melléklete 1. pontja o) alpontjának, valamint a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 133., 66. o.; helyesbítések: HL 2009. L 207., 14. o.; HL 2010. L 199., 40. o.; HL 2011. L 234., 46. o.) 3. cikke g) pontjának, 10. cikke (2) bekezdése g) pontjának és 23. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a Bulgáriában lakóhellyel rendelkező S. R. G. és a bolgár jog szerint létrejött hitelintézet, a Profi Credit Bulgaria EOOD között folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgya egy hitelmegállapodás érvénytelensége és az abból eredő, az e megállapodás alapján járó kamatok és megfizetett költségek összegének visszatérítésére vonatkozó következmények.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 93/13 irányelv

3 A 93/13 irányelv 3. cikke értelmében:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

(2) Egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták, és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.

Az a tény, hogy egy feltétel bizonyos elemeit vagy egy kiragadott feltételt egyedileg megtárgyaltak, nem zárja ki ennek a cikknek az alkalmazhatóságát a szerződés többi részére, ha a szerződés átfogó megítélése arra enged következtetni, hogy a szerződés mégiscsak egy előre kidolgozott szabványszerződés.

Olyan esetekben, amikor egy eladó vagy szolgáltató arra hivatkozik, hogy egy szabványfeltételt egyedileg megtárgyaltak, ennek bizonyítása az eladót vagy szolgáltatót terheli.

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.”

4 Ezen irányelv 4. cikke a következőket írja elő:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte [helyesen: tekintettel – a szerződéskötés időpontjára vonatkoztatva – a szerződéskötést kísérő valamennyi körülményre], valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ.

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

5 Az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

6 Ugyanezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése a következőket mondja ki:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

7 A 93/13 irányelv mellékletének címe „[a] 3. cikk (3) bekezdésében említett feltételek”. E melléklet 1. pontja o) alpontjának szövege a következő:

„1. Azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy:

[…]

o) kötelezik a fogyasztót kötelezettségei teljesítésére akkor is, amikor az eladó vagy szolgáltató nem teljesíti saját kötelezettségeit”.

A 2008/48 irányelv

8 A 2008/48 irányelv (19), (20), (43) és (47) preambulumbekezdése a következőket mondja ki:

„(19) Annak érdekében, hogy a fogyasztók a tények teljes ismeretében hozhassanak döntést, a hitelmegállapodás megkötését megelőzően megfelelő tájékoztatást kell kapniuk a hitel feltételeiről, költségeiről és kötelezettségeikről olyan tájékoztató formájában, amelyet a fogyasztók magukkal vihetnek és tanulmányozhatnak. Az ajánlatok lehető legteljesebb mértékű átláthatósága és összehasonlíthatósága érdekében az ilyen tájékoztatásnak különösen magában kell foglalnia a hitelre alkalmazandó teljeshiteldíj-mutatót, amelyet a Közösség egész területén ugyanolyan módon kell meghatározni. […]

(20) A hitel fogyasztó által viselt teljes költsége minden költséget magában foglal, ideértve a kamatot, jutalékot, az adókat, a hitelközvetítői díjat és bármely olyan egyéb díjat, amelyet a fogyasztónak a hitelmegállapodás vonatkozásában meg kell fizetnie, a közjegyzői költségeket kivéve. […]

[…]

(43) A belső piac megteremtésének és működésének előmozdítása, valamint a Közösség egész területén a magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása érdekében szükséges a Közösség egész területén biztosítani az összehasonlíthatóságot olyan információk tekintetében, melyek a [THM-re] vonatkoznak. […] Ezen irányelvnek ezért egyértelműen és átfogóan meg kell határoznia a hitel fogyasztók által viselt teljes költségét.

[…]

(47) A tagállamoknak meg kell állapítaniuk az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, és biztosítaniuk kell végrehajtásukat. Bár e szankciók megválasztása a tagállamok hatáskörében marad, azoknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük.”

9 Ezen irányelv „Fogalommeghatározások” című 3. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában a következő fogalommeghatározások alkalmazandók:

[…]

g) »a hitel fogyasztó által viselt teljes költsége«: minden költség, ideértve a kamatot, jutalékot, az adókat és bármely olyan egyéb díjat [helyesen: költséget], amelyet a fogyasztónak a hitelmegállapodás vonatkozásában meg kell fizetnie és amelyek a hitelező előtt ismertek, kivéve a közjegyzői költségeket; továbbá a hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások költségei is, különösen a biztosítási díjak, amennyiben ezenfelül egy szolgáltatási szerződés megkötése a hitel megszerzéséhez, vagy a meghirdetett feltételek melletti megszerzéséhez kötelező;

[…]

i) »[THM]«: a hitel fogyasztó által viselt teljes költsége a teljes hitelösszeg éves százalékában kifejezve, beleértve – adott esetben – a 19. cikk (2) bekezdésében említett költségeket;

[…]”

10 Az említett irányelvnek „A hitelmegállapodásokban feltüntetendő információk” című 10. cikke a (2) bekezdésében a következőket írja elő:

„A hitelmegállapodásnak világos és egyértelmű módon tartalmaznia kell a következőket:

[…]

g) a [THM] és a fogyasztó által fizetendő teljes összeg, a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában kiszámítva; valamennyi, a [THM] kiszámításához felhasznált feltevés megemlítésével;

[…]”

11 Ugyanezen irányelv „A [THM] kiszámítása” című 19. cikke a (2) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„A [THM] kiszámítása céljából meg kell határozni a hitel fogyasztó által viselt teljes költségét azon díjak kivételével, amelyeket a fogyasztónak abban az esetben kell megfizetnie, ha a hitelmegállapodásban meghatározott kötelezettségeit nem teljesíti, valamint a vételártól eltérő azon díjak kivételével, amelyeket áruk vagy szolgáltatások beszerzéséért köteles fizetni, függetlenül attól, hogy készpénzben vagy hitelből fedezik az ügyletet.

A fizetési ügyleteket és lehívásokat egyaránt rögzítő számlafenntartási költségeket, a fizetési ügyletek és a lehívások céljára egyaránt szolgáló fizetési eszköz használatának költségeit, és a fizetési ügyletekkel kapcsolatos egyéb költségeket a hitel fogyasztó által viselt teljes költségébe bele kell számítani, kivéve ha a számlanyitás opcionális és a számlával kapcsolatos költségeket a fogyasztói hitelmegállapodásban vagy a fogyasztóval kötött egyéb megállapodásban egyértelműen és külön feltüntették.”

12 A 2008/48 irányelv „Harmonizáció és az irányelv kötelező jellege” című 22. cikkének szövege a következő:

„[…]

(3) A tagállamok továbbá biztosítják, hogy az általuk ezen irányelv végrehajtása során elfogadott rendelkezések a megállapodások szövegezéséből adódóan nem [helyesen: ne legyenek] megkerülhetők, különösen az ezen irányelv hatálya alá tartozó lehívások vagy hitelmegállapodások olyan hitelmegállapodásokba történő integrálásával, amelyek jellege vagy célja lehetővé teszi az irányelv alkalmazásának megkerülését.

(4) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyasztók ne veszítsék el az ezen irányelvben biztosított védelmet egy harmadik ország jogának a hitelmegállapodásra alkalmazandó jogként történő kiválasztásával, ha a hitelmegállapodás egy vagy több tagállam területéhez szorosan kötődik.”

13 Ezen irányelv „Szankciók” című 23. cikke a következőket mondja ki:

„A tagállamoknak meg kell állapítaniuk az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megszegése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, és minden szükséges intézkedést meghoznak azok végrehajtásának biztosítására. Az előírt szankcióknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük.”

A bolgár jog

A kötelmekről és a szerződésekről szóló törvény

14 A Zakon za zadalzheniyata i dogovorite (a kötelmekről és a szerződésekről szóló törvény; a DV 1950. november 22-i 275. száma) 26. cikkének (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, valamint amely a jóerkölcsbe ütközik, ideértve a várt örökségről szóló szerződéseket.”

A ZPK

15 A Zakon za potrebitelskia kredit (a fogyasztói hitelről szóló törvény, a DV 2010. március 5-i 18. száma, a továbbiakban: ZPK) a 10a. cikkében a következőket írja elő:

„(1) A hitelező díjat és jutalékot számíthat fel a fogyasztónak a fogyasztói hitelmegállapodással összefüggő járulékos szolgáltatásokért.

(2) A hitelező nem kérhet díjat vagy jutalékot a hitel lehívására és kezelésére vonatkozó tevékenységekért.

(3) A hitelező csak egyszer számíthat fel ugyanazon tevékenységhez kapcsolódó díjat és/vagy jutalékot.

(4) A fogyasztói hitelmegállapodásban egyértelműen és pontosan meg kell határozni azokat a tevékenységeket, amelyekért díjat és/vagy jutalékot kell fizetni, valamint a díjak és/vagy jutalékok jellegét és összegét.”

16 A ZPK 11. cikke értelmében:

„(1) A fogyasztói hitelmegállapodást érthető nyelven kell megfogalmazni, és annak a következőket kell tartalmaznia:

[…]

10. a [THM] és a fogyasztó által fizetendő teljes összeg, a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában kiszámítva; meg kell adni az 1. mellékletben meghatározott, e mutató kiszámításához használt feltevéseket;

[…]”

17 A ZPK 19. cikkének szövege a következő:

„(1) A hitel [THM] a hitel fogyasztó által viselt jelenlegi és jövőbeli költségeinek (kamatok, egyéb közvetlen vagy közvetett költségek, jutalékok vagy bármilyen jellegű díjak […]) összege, a teljes hitelösszeg éves százalékában kifejezve.

(2) A hitel [THM-jét] képlettel kell kiszámítani […]

(3) A hitel [THM] kiszámítása nem tartalmazza a következő költségeket:

1. a fogyasztó által a fogyasztói hitelmegállapodás szerinti kötelezettségei teljesítésének elmulasztása esetén fizetett költségek;

2. az áru vagy szolgáltatás vételárán kívüli, a fogyasztót az áru megvásárlásakor vagy szolgáltatás nyújtásakor terhelő költség, függetlenül attól, hogy a vásárlás készpénzben vagy hitelből történik-e.

3. a fogyasztói hitelmegállapodással kapcsolatos számlavezetés, amelynek költségeit […] a hitelmegállapodásban vagy a fogyasztóval kötött bármely más megállapodásban egyértelműen és külön fel kell tüntetni.

(4) […] A [THM] nem haladhatja meg levában (BGN) vagy külföldi pénznemben a Bolgár Köztársaság minisztertanácsának rendeletében meghatározott törvényes késedelmi kamat ötszörösét.

(5) […] A (4) bekezdésben meghatározott költségeket meghaladó szerződési feltételeket semmisnek kell tekinteni.

(6) […] Az (5) bekezdésnek megfelelően semmisnek nyilvánított feltételeket tartalmazó szerződéseken alapuló fizetések esetén a (4) bekezdésben meghatározott értékhatárt meghaladóan fizetett összegeket be kell számítani a hitel következő törlesztőrészleteibe.”

18 A ZPK 21. cikke a következőket mondja ki:

„(1) A fogyasztói hitelmegállapodás minden olyan feltétele semmis, amelynek célja vagy eredménye a jelen törvény követelményeinek megkerülése.

(2) Semmis a rögzített kamatozású fogyasztói hitelmegállapodás bármely olyan feltétele, amely a hitelező számára a 32. cikk (4) bekezdésében meghatározottnál magasabb díjat ír elő.”

19 A ZPK 22. cikke a következőképpen rendelkezik:

„[…] A 10. cikk (1) bekezdésében, a 11. cikk (1) bekezdésének 7–12. és 20. pontjában és (2) bekezdésében, valamint a 12. cikk (1) bekezdésének 7–9. pontjában foglalt követelmények be nem tartása esetén a fogyasztói hitelmegállapodás érvénytelen.”

20 A ZPK 23. cikke a következőket írja elő:

„Ha a fogyasztói hitelmegállapodást érvénytelennek nyilvánították, a fogyasztó csak a kölcsön nettó (tőke) értékét köteles megfizetni; nem köteles kamatot, sem a hitel egyéb költségét megfizetni.”

21 A ZPK kiegészítő rendelkezései 1. cikkének 1. pontja értelmében:

„E törvény alkalmazásában

»a hitel fogyasztó által viselt teljes költsége«: minden költség, ideértve a kamatot, jutalékot, adókat, a hitelközvetítők díját és a a fogyasztói hitelmegállapodáshoz közvetlenül kapcsolódó bármely olyan egyéb díjat, amelyet a fogyasztónak a hitelmegállapodás vonatkozásában meg kell fizetnie és amelyek a hitelező előtt ismertek, kivéve a közjegyzői költségeket; továbbá a hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások költségei is, különösen a biztosítási díjak, amennyiben ezenfelül egy szolgáltatási szerződés megkötése a hitel megszerzéséhez, vagy a meghirdetett feltételek melletti megszerzéséhez kötelező. A fogyasztói hitel teljes költsége nem foglalja magában a közjegyzői költségeket.”

A GPK

22 A Grazhdanski protsesualen kodeks (polgári perrendtartás, a DV 2007. július 20-i 59. száma, a továbbiakban: GPK) 7. cikkének (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„[…] A bíróság hivatalból vizsgálja a fogyasztóval kötött szerződésben szereplő tisztességtelen feltételek fennállását. Lehetőséget ad a feleknek arra, hogy e kérdésekkel kapcsolatban észrevételeket tegyenek.”

23 A GPK 78. cikke értelmében:

„(1) A felperes által fizetendő díjak, eljárási költségek és ügyvédi munkadíjak – amennyiben rendelkezett ügyvéddel – olyan arányban terhelik az alperest, amilyen arányban helyt adtak a követelésnek.

(2) Ha az alperes a perre okot nem adott, és elismeri a kereset megalapozottságát, a költségek a felperest terhelik.

(3) A kereset elutasított részének arányában az alperes is jogosult a felmerült költségeinek megtérítésére.

(4) Az alperes az eljárás megszüntetése esetén is jogosult a költségekre.

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

24 2019. október 10-én az alapeljárás felei fogyasztói hitelmegállapodást kötöttek 5 000 BGN (hozzávetőleg 2500 euró) összegű, 36 hónapos futamidőre nyújtott kölcsönre vonatkozóan, 41 %-os éves kamat és 49,02%-os THM mellett. Az e szerződés alapján visszafizetendő teljes összeg 8 765,02 BGN (hozzávetőleg 4400 euró) volt.

25 Az említett szerződés előírta, hogy az ügyfélnek lehetősége van egy vagy több olyan járulékos szolgáltatás megvásárlására, amelynek felhasználási feltételeit ugyanezen szerződés általános feltételei részletezik. Így ezen általános szerződési feltételek 15. pontja értelmében az ügyfél dönthetett úgy, hogy nem vásárol kiegészítő szolgáltatást, illetve egy vagy több szolgáltatást vásárol. E feltételek 15.1. pontja úgy írta le a „Fast” szolgáltatást, mint amely elsőbbséget biztosít

az e szolgáltatást megvásárló ügyfél számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsön rendelkezésre bocsátása során, amelyre az aláírt hitelmegállapodás hitelező általi kézhezvételét követő 24 órán belül sor került. Az említett feltételek 15.2. pontja úgy írta le a „Flexi” szolgáltatást, mint amely bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi az eredeti törlesztési terv módosítását. Ez utóbbi szolgáltatás lehetővé tette a havi törlesztőrészletek megfizetésének elhalasztását többek között munkaképtelenség, a munkaszerződés megszüntetése, fizetés nélküli szabadság, a háztartás jövedelméhez hozzájáruló személy vagyonának katasztrófából vagy a halálából eredő elvesztése vagy megrongálódása esetén. Ugyanezen feltételek 15.2.2.1. pontja szerint e „Flexi” szolgáltatás igénybevételéhez szerződésmódosítást kellett aláírni.

26 S. R. G. úgy döntött, hogy megvásárolja a „Fast” és a „Flexi” kiegészítő szolgáltatásokat 1 250 BGN (hozzávetőleg 625 euró), illetve 2 500 BGN (hozzávetőleg 1250 euró) összegért. Mivel ezen árakat a szóban forgó hitelmegállapodás alkotóelemeiként belefoglalták a törlesztési tervbe, az e megállapodás alapján visszafizetendő teljes összeget 12 515,02 BGN-re (hozzávetőleg 6257 euró) emelték.

27 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az alapügyben nem vitatott, hogy e járulékos szolgáltatásokat önként vették igénybe a szóban forgó hitelszerződés megkötésekor, és nem állítják, hogy S. R. G.-t e szerződés jellegét illetően megtévesztették volna, és hogy a Profi Credit Bulgaria nem járult volna hozzá az említett hitel nyújtásához, ha az említett szolgáltatásokat nem vásárolták volna meg.

28 S. R. G. nemleges megállapítási keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság előtt annak megállapítása iránt, hogy nem köteles a Profi Credit Bulgaria felé összesen 7 515,02 BGN (hozzávetőleg 3775 euró) összeget megfizetni, amelyből 3765,02 BGN (hozzávetőleg 1900 euró) felel meg a szerződéses kamatok halmozott összegének, beleértve az éves kamatot és a THM-et a szóban forgó hitelszerződés teljes időtartamára, 3750 BGN (hozzávetőleg 1875 euró) pedig a „Fast” és a „Flexi” járulékos szolgáltatások címén fizetendő teljes összeg.

29 S. R. G. szerint az e kamatok és szolgáltatások megfizetésére vonatkozó kötelezettséget előíró szerződési feltételek semmisek, mivel a jó erkölcsbe ütköznek. Az alapeljárás felperese egyrészt azt állítja, hogy az említett szolgáltatások – amelyek ellenértékeként a kölcsönösszeg felét meghaladó összeget követelnek –, valójában a hitelkezelési tevékenység körébe tartoznak. Márpedig a ZPK 10a. cikkének (2) bekezdése szerint a hitelező e tevékenységért nem követelhet díjat és jutalékot. Másrészt azt állítja, hogy ugyanezen szolgáltatások árát bele kellett volna foglalni a THM-be, mivel az a hitelmegállapodásban és a szóban forgó törlesztési tervben foglalt költségnek minősül. Márpedig a hitelező szándékosan elmulasztotta belefoglalni ezt az árat a THM-be a ZPK 19. cikke (4) bekezdésének megkerülése érdekében, amely szerint a THM nem haladhatja meg a BGN-ben és devizában meghatározott törvényes késedelmi kamatok ötszörösét.

30 A Profi Credit Bulgaria ezzel szemben azt állítja, hogy S. R. G. úgy döntött, hogy az általa a hitelfelvevő részére a szóban forgó hitelmegállapodás megkötése előtt nyújtott információk ismeretében megvásárolja a „Fast” és a „Flexi” járulékos szolgáltatásokat, és hogy S. R. G. igénybe vette e szolgáltatásokat. A kamatláb és a THM kiszámítását illetően az alapeljárás alperese azt állítja, hogy e hitelmegállapodás kikötötte, hogy e számítást a kamatok és egyéb költségek eredeti összegei alapján kell elvégezni, és azt az említett szerződés időtartamának végéig kell alkalmazni.

31 Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság elsősorban a 2008/48 irányelv értelmezésére, különösen a THM meghatározására, e mutató hitelmegállapodásban való pontatlan feltüntetésének következményeire, valamint a bolgár szabályozás által az említett mutató pontatlan feltüntetése esetére előírt szankció arányos jellegére kér választ.

32 E tekintetben e bíróság arra hivatkozik, hogy a ZPK-nak a ZPK 11. cikke (1) bekezdésének 10. pontjával és 23. cikkével összefüggésben értelmezett 22. cikke értelmében semmis az olyan fogyasztói hitelmegállapodás, amely nem tünteti fel a THM-et, és a fogyasztó csak a kölcsön nettó értékét köteles megfizetni, kamatok és költségek nélkül. Ennélfogva az említett bíróság azt a kérdést veti fel, hogy a jelen ügyben a „Fast” és a „Flexi” járulékos szolgáltatások tekintetében megállapított díj olyan költségnek minősül-e, amelyet a 2008/48 irányelv 3. cikke g) pontjának megfelelően a THM számítási képletében fel kellett volna tüntetni, és hogy e mutatónak a szóban forgó hitelmegállapodásban való pontatlan feltüntetése az említett mutató feltüntetésének hiányához hasonlítható-e. A kérdést előterjesztő bíróság egyébiránt arra keresi a választ, hogy arányos-e ezen irányelv értelmében az olyan nemzeti szabályozás, amely semmisséggel szankcionálja a téves THM-et feltüntető szerződést, és ezáltal megfosztja a hitelezőt az e szerződésben meghatározott kamatokhoz és költségekhez való jogától.

33 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság a fogyasztókkal kötött szerződésekben szereplő feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálatára vonatkozó kötelezettségére hivatkozva a 93/13 irányelv értelmezését kéri, különösen azzal kapcsolatban, hogy valamely hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatásoknak az előtte folyamatban lévő jogvitában szereplőhöz hasonló feltételei e hitelszerződés elsődleges tárgyához tartoznak-e, és adott esetben tisztességtelennek minősülnek-e.

34 Végül harmadszor, továbbra is a Bíróság által a 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítéletben (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578) értelmezett 93/13 irányelvre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság a költségek megosztását illetően vet fel kérdést, különösen azzal kapcsolatban, hogy sérti-e ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését S. R. G.-nek a költségek egy részének viselésére való esetleges kötelezése, ha részben helyt adnának a keresetének.

35 E körülmények között a Sofiyski Rayonen sad (szófiai kerületi bíróság, Bulgária) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 3. cikkének g) pontját, hogy a fogyasztói hitelmegállapodáshoz kikötött járulékos szolgáltatások díjai, például a törlesztőrészletek halasztott fizetésére vagy csökkentésére vonatkozó lehetőség díjai a hitelre vonatkozó [THM] részét képezik?

2) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének g) pontját, hogy a [THM]-nek az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó mint hitelfelvevő között létrejött hitelmegállapodásban történő téves feltüntetését a [THM] hitelmegállapodásban történő feltüntetése hiányának kell tekinteni, és a nemzeti bíróságnak alkalmaznia kell a nemzeti jogban a [THM] fogyasztói hitelmegállapodásban történő feltüntetésének hiánya esetére előírt jogkövetkezményeket?

3) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 22. cikkének (4) bekezdését, hogy arányos a nemzeti jogban előírt, a fogyasztói hitelmegállapodás semmissége formájában megjelenő szankció, amelynek alapján csak a nyújtott tőkeösszeget kell visszafizetni, amennyiben a fogyasztói hitelmegállapodásban a [THM]-et nem tüntetik fel pontosan?

4) Úgy kell-e értelmezni a [93/13] irányelv 4. cikkének (1) és (2) bekezdését, hogy a fogyasztói hitelmegállapodáshoz mint főszerződéshez kapcsolódó külön kiegészítő megállapodásban rögzített, járulékos szolgáltatásokat tartalmazó csomagért fizetendő díjakat a szerződés elsődleges tárgyához tartozónak kell tekinteni, és ezek ezért nem képezhetik a tisztességtelen jelleg vizsgálatának tárgyát?

5) Úgy kell-e értelmezni a [93/13] irányelv mellékletének 1. o) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkének (1) bekezdését, hogy tisztességtelen a fogyasztói hitelhez kapcsolódó járulékos szolgáltatásokról szóló szerződésben szereplő valamely feltétel, amennyiben az a fogyasztó számára lehetőséget biztosít a fizetései elhalasztására és átütemezésére, és ezért a fogyasztónak akkor is díjat kell fizetnie, ha ezt a lehetőséget nem veszi igénybe?

6) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a következő esetekben a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére: [először is], ha részben helyt adnak az annak megállapítása iránti kérelemnek, hogy valamely kikötés megállapított tisztességtelen jellege miatt nem kell megfizetni bizonyos összegeket […]; [másodszor], ha a követelés számszerűsítése során gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz a fogyasztó általi joggyakorlás, és [harmadszor], minden olyan esetben, amikor tisztességtelen kikötés áll fenn, ideértve azokat az eseteket is, amelyekben a tisztességtelen kikötés fennállása sem teljes mértékben, sem részben nem befolyásolja közvetlenül a hitelező követelésének összegét, vagy a kikötés nem áll közvetlen kapcsolatban az eljárás tárgyával?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

36 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy noha az első kérdés megfogalmazásában a kérdést előterjesztő bíróság a fogyasztói hitelmegállapodáshoz járulékosan kapcsolódó olyan szolgáltatás említésére szorítkozik, amely lehetővé teszi a havi törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy azok összegének csökkentését, ez nem változtat azon, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az e kérdés által felvetett problémakör az alapügyben szóban forgó, a jelen ítélet 25. pontjában említett két járulékos szolgáltatásra vonatkozik.

37 Ennélfogva annak érdekében, hogy e bíróság számára hasznos és teljes körű választ lehessen adni, meg kell állapítani, hogy az említett kérdés e két járulékos szolgáltatásra vonatkozik, és hogy e kérdéssel az említett bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolódó azon járulékos szolgáltatások költségei, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy azok összegének csökkentését, a „hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” az e rendelkezés értelmében vett fogalmába, következésképpen pedig az e 3. cikk i) pontja értelmében vett „THM” fogalmába tartoznak.

38 A 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontja szerint „a hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” fogalma magában foglal minden költséget, ideértve a kamatot, jutalékot, az adókat és bármely olyan egyéb díjat, amelyet a fogyasztónak a hitelmegállapodás vonatkozásában meg kell fizetnie

és amelyek a hitelező előtt ismertek, kivéve a közjegyzői költségeket. E rendelkezésnek megfelelően e költségek magukban foglalják a hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások költségeit is, amennyiben egy szolgáltatási szerződés megkötése a hitel megszerzéséhez, vagy a meghirdetett feltételek melletti megszerzéséhez kötelező.

39 A 2008/48 irányelv 3. cikkének i) pontja értelmében a THM a hitel fogyasztó által viselt teljes költsége a teljes hitelösszeg éves százalékában kifejezve, beleértve – adott esetben – a 19. cikk (2) bekezdésében említett költségeket.

40 A fogyasztók kiterjedt védelmének biztosítása érdekében az európai uniós jogalkotó tágan határozta meg a „hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” fogalmát (2020. július 16-i Soho Group ítélet, C-686/19, EU:C:2020:582, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), amely valamennyi olyan költséget jelenti, amelyet a fogyasztónak a hitelmegállapodás vonatkozásában meg kell fizetnie, és amelyek a hitelező előtt ismertek (2016. április 21-i Radlinger és Radlingerová ítélet, C-377/14, EU:C:2016:283, 84. pont).

41 E védelem biztosítása érdekében továbbá a 2008/48 irányelv 22. cikkének (3) bekezdése arra kötelezi a tagállamokat, hogy gondoskodjanak arról, hogy az általuk ezen irányelv végrehajtása érdekében elfogadott rendelkezéseket a hitelmegállapodások szövege révén ne lehessen megkerülni (2019. szeptember 11-i Lexitor ítélet, C-383/18, EU:C:2019:702, 30. pont).

42 A fentiekből következik, hogy az első kérdés megválaszolása érdekében meg kell vizsgálni egyrészt azt, hogy az érintett járulékos szolgáltatások igénybevétele magának a hitelnek a megszerzéséhez szükséges feltételnek minősül-e, vagy az a szerződési feltételek és a kereskedelmi feltételek alapján kötelező-e, másrészt pedig azt, hogy valóban az alapügyben szóban forgó hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatásokról van-e szó, nem pedig olyan konstrukcióról, amely e hitel tényleges költségének eltitkolására irányul, amint azt lényegében S. R. G. állítja.

43 E tekintetben először is pontosítani kell, hogy kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a rendelkezésére álló valamennyi információ figyelembevételével ezt vizsgálja. E vizsgálat során e bíróság nem támaszkodhat kizárólag arra a körülményre, hogy az alapügyben szóban forgó járulékos szolgáltatásokat önként vették igénybe e hitelmegállapodás megkötésekor, vagy hogy – amint arra a Profi Credit Bulgaria a tárgyaláson hivatkozott – az említett megállapodás alapján fizetendő összegeket és az e szolgáltatásokhoz kapcsolódó költségeket külön feltüntették az eredeti törlesztési tervben.

44 Az említett bíróságnak az alapeljárás tárgyát képező hitelmegállapodás, és az általános feltételei rendelkezéseinek összességére, valamint azokra a jogi összefüggésekre és ténybeli körülményekre is tekintettel kell lennie, amelyekbe e megállapodás illeszkedik, annak megállapítása érdekében, hogy e megállapodás megkötése az érintett járulékos szolgáltatások megvásárlásától függött-e, vagy azokat e rendelkezések, általános feltételek vagy kereskedelmi feltételek tették-e kötelezővé, és hogy az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló szerződéses konstrukció nem irányult-e valójában arra, hogy a kölcsönösszeg ellenértékét részben az e járulékos szolgáltatásokra vonatkozó feltételek útján kiszervezzék oly módon, hogy az ne szerepeljen teljes mértékben az említett megállapodásban, következésképpen ne tartozzon sem a „hitel fogyasztó által viselt teljes költségének”, sem pedig a 2008/48 irányelv értelmében vett „THM” fogalmába.

45 Közelebbről, a jelen ítélet 41. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az említett járulékos szolgáltatások árának a THM-ben való szerepeltetésének elmaradása valójában a ZPK 19. cikkének (4) bekezdésében

kimondott azon tilalom megkerülésére irányult-e, amely előírja, hogy e mutató nem haladhatja meg a Bolgár Köztársaság minisztertanácsának rendeletében meghatározott, BGN-ben és devizában meghatározott törvényes késedelmi kamatok ötszörösét.

46 E megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontját úgy kell értelmezni, hogy a valamely fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolódó azon járulékos szolgáltatások költségei, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy az összegének csökkentését, az e rendelkezés értelmében vett „a hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” fogalmába, következésképpen pedig az e 3. cikk i) pontja értelmében vett „THM” fogalmába tartoznak, ha az említett szolgáltatások megvásárlása az érintett hitel megszerzéséhez kötelező vagy e szolgáltatások e hitel tényleges költségének eltitkolására irányuló eszköznek minősülnek.

A második és a harmadik kérdésről

47 Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy noha a kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdésében a 2008/48 irányelv 22. cikkének (4) bekezdésére hivatkozik, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik – amint azt e bíróság pontosította -, hogy a kétségei ezen irányelv 23. cikkére vonatkoznak.

48 Egyébiránt mivel a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy megadja e bíróság számára az uniós jog értelmezésének minden olyan elemét, amely hasznos lehet az alapügy elbírálásához, az említett bíróság által szolgáltatott elemek összessége és különösen az előzetes döntéshozatalra utaló határozat indokolása alapján kiválasztva az uniós jog azon elemeit, amelyek értelmezést igényelnek (lásd ebben az értelemben: 2021. április 22-i Profi Credit Slovakia ítélet, C-485/19, EU:C:2021:313, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), a harmadik kérdésre e 23. cikk tekintetében kell válaszolni.

49 Következésképpen meg kell állapítani, hogy az együttesen vizsgálandó második és harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének g) pontját és 23. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes, hogy amennyiben valamely fogyasztói hitelmegállapodás nem említ olyan THM-et, amely az ezen irányelv 3. cikkének g) pontjában előírt összes költséget tartalmazza, e megállapodást kamat- és költségmentesnek kell tekinteni, és így a semmissége csak a felvett tőkének az érintett fogyasztó általi visszafizetését vonja maga után.

50 E kérdések megválaszolása érdekében emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikkének (2) bekezdése teljes harmonizációt valósít meg azokat a tartalmi elemeket illetően, amelyeknek kötelező jelleggel szerepelniük kell a hitelmegállapodásban (lásd ebben az értelemben: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet, C-42/15, EU:C:2016:842, 56. pont). E célból ezen irányelv 10. cikke (2) bekezdésének g) pontja előírja, hogy a hitelmegállapodásnak világos és egyértelmű módon tartalmaznia kell a THM-et és a fogyasztó által fizetendő teljes összeget, a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában kiszámítva.

51 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a THM-nek a hitelszerződésben való feltüntetése alapvető fontossággal bír, különösen amennyiben az lehetővé teszi a fogyasztó számára kötelezettségvállalása mértékének értékelését (lásd ebben az értelemben: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet, C-42/15, EU:C:2016:842, 67. és 70. pont).

52 Másrészt a 2008/48 irányelv (47) preambulumbekezdésével összefüggésben értelmezett 23. cikkéből kitűnik, hogy noha az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciórendszer megválasztása a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik, az így előírt szankcióknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük. Ez magában foglalja, hogy a jogsértések visszaszorítására irányuló szankciók szigorúságának összhangban kell állnia a jogsértés súlyával, különösen a tényleges visszatartó erő biztosítása révén, az arányosság általános elvének tiszteletben tartásával (lásd ebben az értelemben: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet, C-42/15, EU:C:2016:842, 61–63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

53 Tekintettel arra, hogy a THM-nek az ilyen szerződésben való feltüntetése alapvető fontossággal bír a fogyasztó számára, a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróság hivatalból alkalmazhatja azt a nemzeti szabályozást, amely előírja, hogy e feltüntetés elmulasztása azzal a következménnyel jár, hogy a nyújtott hitelt kamat- és költségmentesnek kell tekinteni (lásd ebben az értelemben: 2010. november 16-i Pohotovosť végzés, C-76/10, EU:C:2010:685, 77. pont).

54 A Bíróság azt is megállapította, hogy egy olyan helyzetben, amelyben a hitelmegállapodás becsült THM-et említett, annak pontos összegét a hitelnyújtást követően kellett meghatározni, a hitelező kamat- és költségkövetelésétől való megfosztásának ilyen szankcióját a 2008/48 irányelv 23. cikke értelmében arányosnak kell tekinteni (lásd ebben az értelemben: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet, C-42/15, EU:C:2016:842, 18. és 69–71. pont).

55 A jelen ügyben tekintettel arra, hogy a fogyasztói hitelmegállapodásban a THM feltüntetése alapvető fontosságú annak érdekében, hogy a fogyasztók megismerhessék jogaikat és kötelezettségeiket, valamint arra a követelményre, hogy e mutató kiszámításába a 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontjában említett valamennyi költséget bele kell foglalni, meg kell állapítani, hogy az olyan THM feltüntetése, amely nem tükrözi hűen e költségek összességét, ugyanúgy megfosztja a fogyasztót attól a lehetőségtől, hogy kötelezettségvállalásának terjedelmét meghatározza, mint e mutató feltüntetésének elmaradása. Következésképpen a hitelező kamat- és költségkövetelésétől való megfosztásának szankciója olyan THM megjelölése esetén, amely nem tartalmazza az említett összes költséget, tükrözi az ilyen jogsértés súlyát, valamint visszatartó és arányos jellegű.

56 A fenti megfontolásokra tekintettel a második és a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének g) pontját és 23. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az, hogy amennyiben valamely fogyasztói hitelmegállapodás nem említ olyan THM-et, amely az ezen irányelv 3. cikkének g) pontjában előírt összes költséget tartalmazza, e megállapodást kamat- és költségmentesnek kell tekinteni, így a semmissége csak a felvett tőkének az érintett fogyasztó általi visszafizetését vonja maga után.

A negyedik kérdésről

57 Negyedik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy valamely fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások azon feltételei, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy az összegének csökkentését, e rendelkezés értelmében e szerződés elsődleges tárgyához tartoznak, tehát mentesülnek a feltételek tisztességtelen jellegének értékelése alól.

58 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy noha e kérdés megfogalmazása szerint az alapügyben szóban forgó járulékos szolgáltatásokat az érintett hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos megállapodás írta elő, ilyen utalás nem tűnik ki egyértelműen az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből. Mivel azonban az e szolgáltatásokra vonatkozó feltételek szervesen kapcsolódnak e hitelmegállapodáshoz, azok e megállapodás hiányában nem létezhetnek önállóan, és az említett szolgáltatások díjai szerepelnek a kölcsön törlesztési tervében. E feltételeket ennélfogva az említett hitelmegállapodással összefüggésben és annak tárgyára tekintettel kell elemezni, függetlenül attól, hogy azok magában a hitelmegállapodásban vagy egy ahhoz kapcsolódó járulékos megállapodásban szerepelnek-e.

59 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése kivételt biztosít a tisztességtelen feltételek tartalmi vizsgálatának azon rendszere alól, amelyet az ezen irányelv által bevezetett fogyasztóvédelmi rendszer előír, ennélfogva e rendelkezést szigorúan kell értelmezni (2017. szeptember 20-i Andriciuc és társai ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

60 A szerződés azon feltételeit, amelyek az említett rendelkezés értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartoznak, úgy kell érteni, mint amelyek e szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és amelyek – ilyenekként – jellemzik azt. Ezzel szemben azok a feltételek, amelyek magának a szerződéses kapcsolatnak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel rendelkeznek, nem tartozhatnak e fogalom alá (2017. szeptember 20-i Andriciuc és társai ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 35. és 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

61 A kölcsönszerződés lényeges szolgáltatásai szerint a hitelező elsődlegesen arra vállal kötelezettséget, hogy bizonyos pénzösszeget bocsát a hitelfelvevő rendelkezésére, míg az utóbbi a maga részéről alapvetően azt a kötelezettséget vállalja, hogy általában kamatokkal növelten előre meghatározott időpontokban visszafizeti ezt a pénzösszeget (lásd ebben az értelemben: 2023. március 16-i Caixabank [Hitelszerződés-kötési díj] ítélet, C-565/21, EU:C:2023:212, 18. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

62 Tekintettel a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének szigorú értelmezésére vonatkozó kötelezettségre, a Bíróság kimondta, hogy a kölcsön vizsgálatával, nyújtásával és feldolgozásával kapcsolatos szolgáltatások vagy a hitelező hitelnyújtásból eredő tevékenységéhez kapcsolódó egyéb hasonló szolgáltatások díjazásának kötelezettsége nem tekinthető a hitelmegállapodásból eredő – a jelen ítélet előző pontjában meghatározott – fő kötelezettségvállalásnak (2023. március 16-i Caixabank [Hitelszerződés-kötési díj] ítélet, C-565/21, EU:C:2023:212, 22. és 23. pont).

63 Emlékeztetni kell arra is, hogy az e rendelkezésben említett feltételek kizárólag akkor mentesülnek a tisztességtelen jellegükre vonatkozó vizsgálat alól, ha a hatáskörrel rendelkező és illetékes nemzeti bíróság eseti vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az eladók vagy szolgáltatók azokat világosan és érthetően fogalmazták meg (2019. június 5-i GT ítélet, C-38/17, EU:C:2019:461, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

64 A jelen ügyben az alapeljárás tárgyát képező járulékos szolgáltatások költségeire vonatkozó feltételek minősítését illetően az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy e szolgáltatások elsőbbséget biztosítanak az azokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy azok összegének csökkentését.

65 A jelen ítélet 61. és 62. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatra tekintettel tehát nem tűnik úgy, hogy az említett szolgáltatások az érintett szerződéses jogviszony lényegét érintenék, azaz egyrészt valamely pénzösszeg hitelező általi rendelkezésre bocsátását, másrészt pedig ezen összeg főszabály szerint kamatokkal növelt, előírt esedékesség szerinti visszafizetését, aminek vizsgálata mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

66 Ráadásul, ha az első kérdés keretében elvégzendő vizsgálat alapján a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy az alapügyben szóban forgó járulékos szolgáltatásokkal kapcsolatos költségeket bele kellett volna számítani a 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontja értelmében vett „a hitel fogyasztó által viselt teljes költségébe”, és következésképpen az e 3. cikk i) pontja értelmében vett THM be, ez nem jelenti azt, hogy az e költségekre vonatkozó feltételek automatikusan a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében előírt kizárás hatálya alá tartoznának.

67 Amint ugyanis a Bíróság a 2015. február 26-i Matei ítélet (C-143/13, EU:C:2015:127) 47. pontjában megállapította, a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti „elsődleges tárgy” és „ár” fogalmának pontos terjedelmét nem lehet meghatározni a 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontja szerinti „a hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” fogalma alapján. Így az, hogy a fogyasztói hitel teljes költsége különböző típusú költségeket is magában foglal, nem meghatározó annak megállapítása szempontjából, hogy e költségek az érintett hitelmegállapodás alapvető szolgáltatásainak körébe tartoznak-e (lásd ebben az értelemben: 2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska ítélet, C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631, 69. pont).

68 A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások azon feltételei, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy az összegének csökkentését, főszabály szerint nem tartoznak e szerződésnek e rendelkezés értelmében vett elsődleges tárgyához, tehát nem mentesülnek azok tisztességtelen jellegének értékelése alól.

Az ötödik kérdésről

69 Ötödik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének az ezen irányelv melléklete 1. pontjának o) alpontjával összefüggésben értelmezett (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy tisztességtelennek minősül a fogyasztói hitelmegállapodás azon feltétele, amely lehetővé teszi az érintett fogyasztó számára a hitel havi törlesztőrészletei megfizetésének további díjak megfizetése ellenében történő elhalasztását vagy átütemezését, jóllehet nem biztos, hogy e fogyasztó élni fog ezzel a lehetőséggel.

70 A 93/13 irányelv melléklete, amelyre ezen irányelv 3. cikkének (3) bekezdése utal, tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők, és amelyek között e melléklet 1. pontjának o) alpontjában szerepelnek azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása, hogy a fogyasztót kötelezettségei teljesítésére kötelezik akkor is, ha az eladó vagy szolgáltató nem teljesíti saját kötelezettségeit.

71 Ezen 1. pont o) alpontjának szövegéből kitűnik, hogy az nem vonatkozik a hitelmegállapodás olyan feltételére, amely lehetővé teszi az érintett fogyasztó számára a hitel havi törlesztőrészleteinek további költségek megfizetése ellenében történő elhalasztását vagy átütemezését, mivel az ilyen

feltétel olyan esetleges kötelezettséget ír elő, amelyet az eladónak vagy szolgáltatónak főszabály szerint teljesítenie kell azon költségek ellentételezéseként, amelyek megfelelnek a fogyasztó számára e megállapodás teljesítése során biztosított megnövekedett rugalmasságnak.

72 Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ilyen feltételt ne lehetne a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében tisztességtelennek tekinteni, ha azt egyedileg nem tárgyalták meg, és ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

73 Azon kérdést illetően, hogy valamely konkrét szerződési feltétel tisztességtelen-e vagy sem, a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ.

74 Mindenesetre emlékeztetni kell arra, hogy valamely szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegének megítélése során a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az adott ügy sajátos körülményei alapján határozzon e feltétel minősítéséről, viszont a Bíróságnak kell levezetnie a 93/13 irányelv rendelkezéseiből azokat a szempontokat, amelyeket a nemzeti bíróságnak a szerződési feltételek e körülményekre tekintettel történő vizsgálata során alkalmaznia lehet, illetve kell (2020. szeptember 10-i A [Szociális lakás albérletbe adása] ítélet, C-738/19, EU:C:2020:687, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

75 Ebből következik, hogy a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak meghatározása, hogy azt a feltételt, amely lehetővé teszi az érintett fogyasztó számára a hitel havi törlesztőrészleteinek további költségek megfizetése ellenében történő elhalasztását vagy átütemezését – függetlenül attól, hogy e fogyasztó ténylegesen igénybe vett-e ilyen szolgáltatásokat –, a hitelmegállapodás megkötését kísérő összes körülményre tekintettel tisztességtelennek kell-e tekinteni.

76 E célból mind az e feltételnek a 93/13 irányelv 5. cikkében megkövetelt átlátható jellege (lásd ebben az értelemben: 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-609/19, EU:C:2021:469, 62. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), mind a hitelezőt a hiteltörlesztési terv módosítása iránti kérelem során megillető mérlegelési mozgástér olyan szempontoknak minősül – és különösen az e feltétellel okozott esetleges szerződéses egyenlőtlenség –, amelyet figyelembe kell venni az említett feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során.

77 Ez utóbbi tekintetben szintén a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az érintett szolgáltatás megvásárlása során felmerült többletköltségek összegét a nyújtott kölcsön összegével szemben mérlegelje, figyelembe véve az alapügyben szóban forgó hitelmegállapodáshoz kapcsolódó valamennyi költséget is. A Bíróság ugyanis már kimondta, hogy ha a kvantitatív gazdasági értékelés jelentős egyensúlyhiányt mutat ki, azt anélkül is meg lehet állapítani, hogy szükség lenne további elemek vizsgálatára. Hitelszerződés esetében többek között akkor lehet ilyen megállapítást tenni, ha a kamatokon kívüli költségek ellenében nyújtott szolgáltatások észérvek alapján nem sorolhatók a szerződés megkötése vagy kezelése keretében nyújtott szolgáltatások körébe, vagy ha a kölcsön nyújtásának és kezelésének költségei címén a fogyasztóra terhelt

összegek nyilvánvalóan aránytalannak tűnnek a kölcsönadott összeghez képest (2023. november 23-i Provident Polska ítélet, C-321/22, EU:C:2023:911, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

78 A fenti megfontolásokra tekintettel az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely fogyasztói hitelmegállapodás azon feltétele, amely lehetővé teszi az érintett fogyasztó számára a hitel havi törlesztőrészleteinek további költségek megfizetése ellenében történő elhalasztását vagy átütemezését – még ha nem is biztos, hogy e fogyasztó élni fog e lehetőséggel –, tisztességtelennek minősülhet, különösen akkor, ha e költségek nyilvánvalóan aránytalanok a nyújtott kölcsön összegéhez képest.

A hatodik kérdésről

79 Hatodik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi a fogyasztó arra való kötelezését, hogy az eljárási költségek egy részét viselje, amennyiben valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti semmisségének megállapítását követően csak részben adnak helyt a fogyasztó e feltétel alapján jogalap nélkül megfizetett összegek visszatérítése iránti kérelmének.

80 Közelebbről, e bíróság azt a kérdést veti fel, hogy az az értelmezés, amelyet a Bíróság a 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578) 99. pontjában elfogadott, csak akkor alkalmazható-e, ha a gyakorlatban lehetetlen vagy rendkívül nehéz meghatározni a fogyasztó azon összegek visszatérítéséhez való jogának terjedelmét, amelyeket egy tisztességtelennek nyilvánított feltétel alapján fizetett ki, vagy ez az értelmezés minden olyan helyzetben is alkalmazandó, amelyben csak részben adnak helyt ezen összegek visszatérítése iránti kérelmének.

81 Az említett bíróság szerint, ha nem ad teljes egészében helyt S. R. G. kérelmének annak megállapításával, hogy vagy az alapügy tárgyát képező járulékos szolgáltatások feltételei a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a szerződés elsődleges tárgyához tartoznak, vagy hogy e szolgáltatások költségeit a 2008/48 irányelv értelmében nem kell a THM-nek tartalmaznia, vagy hogy a hitelező kamat- és költségkövetelést való megfosztása iránti kérelemnek csak részben kell helyt adni, a GPK 78. cikke alapján a költségek megosztásáról is határoznia kell.

82 Emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti bíróságok előtti bírósági eljárás költségeinek megosztása – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett – a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartozik (2022. szeptember 22-i Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC ítélet, C-215/21, EU:C:2022:723, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

83 Noha a tényleges érvényesülés elvével főszabály szerint nem ellentétes, hogy a fogyasztó bizonyos eljárási költségeket viseljen, amikor valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló keresetet nyújt be (2022. április 7-i Caixabank ítélet, C-385/20, EU:C:2022:278, 51. pont), azt is meg kell jegyezni, hogy a 93/13 irányelv biztosítja a fogyasztó számára azt a jogot, hogy bírósághoz forduljon annak érdekében, hogy megállapítsák valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, és mellőzzék annak alkalmazását, e jog tényleges jellegét meg kell őrizni. Ennélfogva az ilyen eljárás költségeinek megosztására vonatkozó

szabályozás nem tarthatja vissza a fogyasztót e jog gyakorlásától (lásd ebben az értelemben: 2022. szeptember 22-i Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC ítélet, C-215/21, EU:C:2022:723, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

84 A 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578) 99. pontjában a Bíróság megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítását követően a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően, mivel az ilyen szabályozás olyan jelentős akadályt jelent, amely visszatarthatja a fogyasztót a 93/13 irányelvben biztosított, a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hatékony bírósági felülvizsgálatához való jog gyakorlásától.

85 A költségek megállapítására vonatkozó, ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben érintett eljárási rendszer lehetővé tette – amint az az ítélet 94. pontjából következik –, hogy az eladót vagy szolgáltatót ne kötelezzék a teljes költség viselésére, ha a fogyasztó által a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapítása iránt indított keresetnek teljes egészében, az e szerződési feltétel alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetnek azonban csak részben adtak helyt.

86 Az említett ítéletből eredő ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy abban az esetben, ha a valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kereseti kérelmek teljes mértékben elfogadhatók, pusztán az a tény, hogy az e feltétel alapján kifizetett összegek visszatérítése csak részleges, mivel olyan ellentmondásos gyakorlat áll fenn, amely megakadályozza a fogyasztót abban, hogy megfelelően számszerűsítse az ezen összegek visszatérítése iránti kérelmét, nem teszi lehetővé, hogy a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően.

87 Következésképpen nem zárható ki, hogy a fogyasztónak viselnie kell a valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása iránti kereset benyújtásával kapcsolatban felmerült költségeinek egy részét abban az esetben, ha e feltétel semmisségének megállapítását követően részben elutasítják az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kérelmét, különösen akkor, ha e fogyasztó a visszatérítéshez való jogát rosszhiszeműen gyakorolja. Mindazonáltal, ha azt követően, hogy a semmisség megállapítása iránti keresetnek helyt adtak, a visszatérítés iránti keresetnek csak részben adnak helyt azzal az indokkal, hogy az említett fogyasztó számára gyakorlatilag lehetetlen vagy rendkívül nehéz meghatározni az ezen összegek visszatérítéséhez való jogának terjedelmét, az olyan eljárási rendszer, amelynek értelmében ugyanezen fogyasztónak viselnie kell az ilyen eljárással kapcsolatos költségek egy részét, visszatarthatja a fogyasztót a 93/13 irányelv által számára biztosított jogok gyakorlásától.

88 E megfontolásokra tekintettel a hatodik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére, amennyiben valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti semmisségének megállapítását követően az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti

kérelmének csak részben adnak helyt, azzal az indokkal, hogy a gyakorlatban lehetetlen vagy rendkívül nehéz meghatározni e fogyasztó ezen összegek visszatérítéséhez való jogának terjedelmét.

A költségekről

89 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (kilencedik tanács) a következőképpen határozott:

1) A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkének g) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

a valamely fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolódó azon járulékos szolgáltatások költségei, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy az összegének csökkentését, az e rendelkezés értelmében vett „a hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” fogalmába, következésképpen pedig az e 3. cikk i) pontja értelmében vett „teljeshiteldíj-mutató” fogalmába tartoznak, ha az említett szolgáltatások megvásárlása az érintett hitel megszerzéséhez kötelező vagy e szolgáltatások e hitel tényleges költségének eltitkolására irányuló eszköznek minősülnek.

2) A 2008/48/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének g) pontját és 23. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal nem ellentétes az, hogy amennyiben valamely fogyasztói hitelmegállapodás nem említ olyan teljeshiteldíj-mutatót, amely az ezen irányelv 3. cikkének g) pontjában előírt összes költséget magában foglalja, e megállapodást kamat- és költségmentesnek kell tekinteni, így a semmissége csak a felvett tőkének az érintett fogyasztó általi visszafizetését vonja maga után.

3) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

a fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások azon feltételei, amelyek elsőbbséget biztosítanak az e szolgáltatásokat megvásárló fogyasztó számára a hitelkérelmének vizsgálata és a kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátása során, valamint lehetővé teszik a törlesztőrészletek visszafizetésének elhalasztását vagy az összegének csökkentését, főszabály szerint nem tartoznak e szerződésnek e rendelkezés értelmében

vett elsődleges tárgyához, tehát nem mentesülnek azok tisztességtelen jellegének értékelése alól.

4) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

valamely fogyasztói hitelmegállapodás azon feltétele, amely lehetővé teszi az érintett fogyasztó számára a hitel havi törlesztőrészletei megfizetésének további díjak megfizetése ellenében történő elhalasztását vagy átütemezését – még ha nem is biztos, hogy e fogyasztó élni fog e lehetőséggel –, tisztességtelennek minősülhet, különösen akkor, ha e költségek nyilvánvalóan aránytalanok a nyújtott kölcsön összegéhez képest.

5) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére, amennyiben valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti semmisségének megállapítását követően az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kérelmének csak részben adnak helyt, azzal az indokkal, hogy a gyakorlatban lehetetlen vagy rendkívül nehéz meghatározni e fogyasztó ezen összegek visszatérítéséhez való jogának terjedelmét.

Aláírások